

Tidsskriftet *RASK* og andre tidlige udgivelsesserier etableret ved Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet

HANS FREDE NIELSEN

Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet

ABSTRACT

When in 1991 the Humanities Faculty at (what was then called) Odense University was reorganized, a Department of Language and Communication was established whose staff members were language teachers and researchers from the former Institutes of English, German, Linguistics, Romance, Scandinavian and Slavic as well as from the Business Language Institute. A departmental research publications committee (RPC) of five members with different linguistic backgrounds was set up for the purpose of making various research publication channels available to an academic staff numbering more than 50. At an early point, two new departmental research publication initiatives became affiliated with the RPC: a working-paper series with contributions covering a wide range of linguistic topics as well as a book series (still in existence) publishing papers on new grammatical research on an annual basis. Two book series for teaching and private-study purposes were initiated directly by the RPC, and so was the international journal *RASK*, which, with the appearance of vol. 50 this year and after about a quarter of century, has turned out to be one of the two most long-lived departmental publication enterprises undertaken. In 1995, one year after the first issue of *RASK* had appeared, the book series "RASK Supplement Volumes" was established in close association with the journal. Between 1995 and 2012 nineteen volumes were published as "RASK Supplements".

KEYWORDS

departmental reorganization; introduction of new linguistic research publication channels; origins and early history of *RASK*. *International Journal of Language and Communication*

1. Indledning

Ved oprettelsen af Institut for Sprog og Kommunikation (ISK) i 1991 blev det med henblik på varetægelse af særlige opgaver besluttet at nedsætte et antal institutudvalg, heriblandt et Forskningspublikationsudvalg (FPU). Medlemmerne af det nye udvalg repræsenterede et relativt bredt spektrum af de sprog, der dengang blev undervist og forsket i på Odense Universitet (OU): Emanuela Barellai (italiensk), Hans Bekker-Nielsen (nordisk), Carl-Erik Lindberg (lingvistik [slavisk]), Steffen Nordahl Lund (fransk) og (jeg selv) Hans Frede Nielsen (engelsk).

hfn@sdu.dk

Carl-Erik Lindberg blev udpeget til næstformand, og jeg fik tildelt formandsposten, muligvis fordi jeg i 1984 havde efterfulgt Hans Hartvigson som General Editor for det daværende Engelsk Instituts tidsskrift *PEO (Pre-Publications of the English Institute of Odense University)*.

Det var fra starten et væsentligt mål for FPU at etablere et internationalt tidsskrift for sprog og kommunikation til offentliggørelse af alle typer videnskabelig forskning, der foregik inden for rammerne af det nye institut, såvel i artikel- som i monografiform. Et sådant projekt kunne imidlertid ikke umiddelbart igangsættes på grund af den tid, der ville medgå til at skaffe tilstrækkeligt med bidrag og til at skabe et internationalt redaktionskollegium.

2. Instituttets tidligste publikationsserier

2.1 *Odense Working Papers in Language and Communication*

Den første udgivelsesrække, som blev iværksat i ISK's regi (og i venlig forståelse med FPU), blev derfor, med Karl-Heinz Pogner (tysk) som General Editor, *Odense Working Papers in Language and Communication (OWPLC)*, der udkom med første bind i marts 1992, og som fra starten blev trykt på Odense Universitets Trykkeri. Allerede i løbet af de første fem år blev der i *OWPLC*-serien udgivet 13 bind, mest samleskrifter men også enkelte monografier. *OWPLC*'s omslag blev designet af Ulla Poulsen Precht, der oprindeligt var ansat ved Fyens Stiftsbogtrykkeri, og som fra og med 1992 kom til at designe omslagene også til andre udgivelsesserier, der blev etableret af (eller i samarbejde med) FPU. Efter Karl-Heinz Pogners ansættelse ved Handelshøjskolen i København overgik hvervet som General Editor til FPU-medlem Steffen Nordahl Lund. Sidste bind udgivet i *OWPLC*-serien var *Systemic Functional Linguistics in Use*, der udkom elektronisk i 2008 som bd. 29 i skriftrækken med hele 43 bidrag, heraf seks fra ISK-medarbejdere.

2.2 *Ny Forskning i Grammatik*

Endnu en udgivelsesrække, der blev oprettet på ISK (og atter i venlig forståelse med FPU), var *Ny Forskning i Grammatik*, der var resultatet af et nationalt netværkssamarbejde indledt i 1993 med Carl Bache som initiativtager og som hovedansvarlig for udgivelse af foredragene afholdt ved de årlige symposier.¹ Akterne fra de første seks grammatiktræf udkom på Odense Universitetsforlag i årene 1994-1999, medens de efterfølgende seks symposiebind (bd. 7-12) blev udgivet som "RASK Supplement Volumes" (se nedenfor), efter at netværksbevillingen fra Statens Humanistiske Forskningsråd var udløbet i 1998. Fra 2005 til og med 2014 varetog Nina Nørgaard på nye betingelser hvervet som hovedredaktør for *Ny Forskning i Grammatik*, der fortsatte som peer-reviewed publikation med én årlig udgivelse (bd. 13-21). I 2015 fik Eva Skaftte Jensen fra Dansk Sprognævn overdraget det redaktionelle hovedansvar for *Ny Forskning i Grammatik*, der siden er udkommet med fire bind, senest bd. 25 i 2018 under redaktion af Klaus Geyer, Alexandra Holsting, Peter Juul Nielsen og Uwe Kjær Nissen (alle ISK).²

1 <https://tidsskrift.dk/nfg>

2 <https://tidsskrift.dk/nfg/issue/view/7803/PDF>

2.3 "Undervisningsmateriale fra Institut for Sprog og Kommunikation, Odense Universitet"

Det allerførste bogværk, der manifesterede sig i FPU-regi og med ISK's navn angivet, var et genoptryk af 2. udgave, 2. oplag af Niels Davidsen-Nielsens *Engelsk udtale i hovedtræk*, der var udkommet i 1984 hos Gyldendal, og som med dette forlags tilladelse blev udgivet i 1991 på Odense Universitetsforlag i den nye serie "Undervisningsmateriale fra Institut for Sprog og Kommunikation, Odense Universitet". Et par år efter udgivelsen besluttede Engelsk Studienævn, at al undervisning (med en enkelt undtagelse) fremover skulle foregå på engelsk, og dette kom til at omfatte også engelskstudiets obligatoriske førsteårskursus i fonetik. To af lærerne i faget, Fritz Larsen og jeg selv, besluttede derfor med opbakning fra Niels Davidsen-Nielsen at oversætte lærebogen til engelsk (let revideret). Oversættelsen, der fik titlen *An Outline of English Pronunciation*, udkom på Odense Universitetsforlag i 1994 og i 2. og 3. reviderede udgave i hhv. 1997 og 2000 (med genoptryk så sent som i 2008).³ Den oversatte udgave er siden 1994 blevet benyttet i undervisningen i engelsk fonetik også ved en række andre højere læreanstalter, fx på universiteterne i København og Aalborg. Endnu en lærebog så på Odense Universitetsforlag dagens lys i "Undervisningsmateriale fra Institut for Sprog og Kommunikation"-serien, nemlig Poul Søren Kjærsgaards *Fransk grammatik - i hovedtræk* fra 1995, et værk på over 300 sider udarbejdet med henblik på undervisning i fransk grammatik på de videregående uddannelser i Danmark.

2.4 "ISK Studiebøger"

Blandt de tidligste bogserier igangsat af FPU var endvidere "ISK Studiebøger", der havde til formål at udgive alment tilgængelige introduktioner til forskningsområder inden for sprog og kommunikation, og som alle udkom på Odense Universitetsforlag. I 1992 udgav H.A. Kofoed (nordisk) således som det første arbejde i serien *Bornholmske stednavne. 10 essays*, og i samme og i det følgende år blev der i bogform udgivet to reviderede specialearbejder (begge fra Center for Engelsk) ved hhv. Pia Rusborg (*Britisk engelsk sociolingvistisk dialektologi. En vurdering af mål, metoder og resultater*) og Grete Lykke Poulsen ("*Black English*" i USA. *En sociolingvistisk beskrivelse af det sprog, en stor del af den "sorte" befolkning i USA taler*). I 1996 udkom så et bind om det irsk-engelske ordforråd ved Lis Christensen (Københavns Universitet) med titlen *A First Glossary of Hiberno-English*, og som den femte og sidste bog i rækken kom i 2002 endnu et revideret studentspeciale, nemlig Uffe Ladegaards *Sprog, holdning og etnisk identitet, En undersøgelse af holdninger over for sprogbrugere med udenlandsk accent* (indleveret ved Center for Nordiske Studier).

3. Etableringen af tidsskriftet RASK

Og nu kommer vi så omsider til søsætningen af ISK's nye forsknings-publikationsmæssige flag-skib *RASK. Internationalt tidsskrift for sprog og kommunikation*, der udkom med første bind i "Oktober 1994" på Odense Universitetsforlag, og som netop i dette efterår kan fejre udgivelsen

³ <http://www.universitypress.dk/shop/an-outline-of-1024p.html>

af sit bind nr. 50 – om end med en titel og en dateringsangivelse, der hen ad vejen blev omsat til engelsk: *RASK. International Journal of Language and Communication* (Autumn 2019). Det oprindelige omslag var (naturligvis) designet af Ulla Poulsen Precht og gengav på forsiden en statue af en siddende Rasmus Kristian Rask, født i Brændekilde nær Odense i 1787 og død i København i 1832, og igennem tiderne Fyns og Danmarks mest betydningsfulde sproggransker. Statuen, der var modelleret af billedhuggeren Andreas Paulsen i 1882, tilhørte egentlig Fyns Kunstmuseum, men var deponeret på Odense Universitetsbibliotek. Det var på FPU-medlem Hans Bekker-Nielsens forslag, at statuen af Rasmus Kristian Rask kom til at pryde forsiden af det tidsskrift, der lige siden dets oprettelse i 1994 har båret den berømte fynske sprogforskers navn og kontrafej.

De fem oprindelige FPU-medlemmer i samarbejde med Kirsten Albjerg som “Editorial Assistant” påtog sig indledningsvist det redaktionelle ansvar for udgivelsen af det nye tidsskrift suppleret med et fagligt bredt sammensat “Editorial Board” bestående af tolv ISK-medarbejdere og et hold af femten fremtrædende “Advisory Editors” fra mange lande. Navnene på tolv af disse femten eksterne sprogkolleger figurerer stadig i dette jubilæumsnummer af *RASK* blandt den nu kraftigt udvidede gruppe af “Advisory Editors”.

Det var tidsskriftets erklærede mål at udgive videnskabelige artikler om alle emner inden for sprog og kommunikation, og udgivelsesfrekvensen blev fra starten sat til to bind om året på hver ca. 125 sider. Bidragydere til *RASK* blev anmodet om at følge de på indersiden af omslagets bagside aftrykte “Notes for Contributors”, en række stilistiske konventioner meget lig det *stylesheet*, som Erik W. Hansen og jeg havde udarbejdet for det sproghistoriske tidsskrift *NOWELE* ved dets grundlæggelse i 1983, men som var internationalt brugbart i den forstand, at det lå ret tæt på de stilistiske konventioner, der dengang anvendtes af “The Linguistic Society of America” (“LSA”) i dets tidsskrift *Language*.

Det første bind af *RASK* indeholdt i alt otte bidrag spredt over et bredt emnefelt, seks artikler og to boganmeldelser forfattet af tre lokale forskere og fem kolleger i udlandet bosat i hhv. England, Holland, USA, Rusland og Japan. Bidragyderne til de følgende fem bind var også bredt sammensat fagligt og geografisk, og en del ISK-kolleger fik fx her igen mulighed for at udgive artikler om deres forskningsinteresser.⁴ Som den daværende institutleder for ISK Flemming G. Andersen og jeg i 1994 sammen skrev i forordet til *RASK* bd. 1, var det dengang hensigten, at en ny redaktion i løbet af 1995 skulle overtage ansvaret for udgivelsen af det nye tidsskrift fra FPU. Dette skete dog først i løbet af 1997 fra og med bind 7, hvor Jacob L. Mey, der var ISK’s mest erfarne tidsskriftsudgiver, overtog hovedredaktionen af *RASK* (i første omgang suppleret med Kirsten Albjerg som “Editorial Assistant”), et hverv som Jacob Mey har varetaget lige siden.

Prisen for et årligt abonnement på *RASK* blev fra starten sat til kr. 200,00 for to numre, men trods denne lempelige pris og trods mange gode og lødige indlæg var det ikke lykkedes inden for den første halve snes år af tidsskriftets levetid at skaffe mere end ca. 30 betalende abon-

4 En oversigt over indholdet af samtlige bind af *RASK* udgivet i årene 1994-2019 kan ses via dette link: https://www.sdu.dk/en/om_sdu/institutter_centre/isk/forskning/forskningspublikationer/rask/

ner, heraf kun en enkelt fra ISK! Så efter 22 numre og 11 år besluttede FPU i god forståelse med ISK-ledelsen og tidsskriftsredaktionen samt med Thomas Kaarsted på Syddansk Universitetsforlag (som Odense Universitetsforlag var blevet omdøbt til) at lade *RASK* overgå fra at være en forlagsudgivelse til at blive et instituttidsskrift. Fordelene ved denne manøvre var, at *RASK* på universitetets trykkeri i forhold til instituttet kunne fremstilles gratis og derfor kunne uddeles *kostenlos* til alle ISK-medarbejderne samt rundsendes til hidtidige abonnenter og mange andre interessenter uden for huset uden beregning og vel at mærke uden omkostninger for instituttet bortset fra udgifterne til fremstilling af omslag samt til porto og kuverter i forbindelse med distributionen. Så gennem disse bestræbelser kunne *RASK* efterfølgende rundsendes i et hundredetal til kolleger i ind- og udland, og samtidig undgå at blive et nemt spareoffer, idet ISK over sit annum hidindtil havde dækket de ret store underskud, der gennem for lave årlige abonnementsindtægter var blevet påført instituttet.

4. Udgivelser i *RASK's* supplementsserie

Men relanceringen af *RASK* kom ikke i første omgang til at berøre udgivelserne i tidsskriftets lidt senere oprettede supplementsserie, der i langt de fleste tilfælde udkom med ekstern støtte, og som således også efter 2005 blev udgivet hos hvad der 10 år tidligere ved publiceringen af det første supplementsbind havde heddet Odense Universitetsforlag, jf. ovenfor. Det skal vi nu komme lidt nærmere ind på.

Som antydnet ovenfor kom *Ny Forskning i Grammatik* med i alt seks årlige symposiebind (bd. 7-12) fra og med 2000 til at indgå i "RASK Supplement Volumes", en samleskrift- og monografiserie, der blev udgivet på Odense Universitetsforlag i nær tilknytning til tidsskriftet *RASK*, og som var blevet lanceret i 1995 med hele fire bind. Akterne fra det nyoprettede instituts første store faglige træf, "The First Rasmus Rask Colloquium, Odense University, November 1992", udkom således som "Rask Supplement Vol. 2" med titlen *Form and Function in Language* under redaktion af Sharon Millar og Jacob Mey.⁵ Kort forinden havde Lene Schøsler og Mary Talbot som det første bind i den nye supplementsserie udgivet samleværket *Studies in Valency I*, et initiativ der blev fulgt op det følgende år med bogen *Studies in Valency II*, som under udgivelse af Lene Schøsler og Sabine Kirchmeyer-Andersen blev publiceret som "Rask Supplement Vol. 5".⁶ Men forinden var samleskriftet *Aspects of Danish Prosody* redigeret af Jørgen Rischel og Hans Basbøll⁷ og Jann Scheuers monografi *Tryk på danske verber*⁸ udkommet som hhv. "Rask Supplement Vol. 3" og "Rask Supplement Vol. 4".

I 1996 udkom akterne fra ISK's næste store symposiesatsning, "The Second Rasmus Rask Colloquium, Odense University, November 1994", som "Rask Supplement Vol. 6" med titlen

5 <http://www.universitypress.dk/shop/form-and-function-2924p.html>

6 <http://www.universitypress.dk/shop/studies-in-valency-2920p.html>
<http://www.universitypress.dk/shop/studies-in-valency-2921p.html>

7 <http://www.universitypress.dk/shop/aspects-of-danish-2922p.html>

8 <http://www.universitypress.dk/shop/tryk-paa-danske-2923p.html>

The Origins and Development of Emigrant Languages, denne gang under redaktion af Hans Frede Nielsen og Lene Schøsler. Bogen udkom tillige som "NOWELE Supplement Vol. 17", idet samtlige omkostninger til trykning og indbinding blev afholdt af NOWELE. Eftersom dette tidsskrift i 2013 overgik fra Syddansk Universitetsforlag til John Benjamins Publishing Co. i Amsterdam, indebar skiftet til et internationalt forlag, at publikationer udgivet også i "NOWELE Supplement Series" (NSS)⁹ blev gjort tilgængelige på biblioteker verden over.¹⁰

Blandt de øvrige bidrag til RASK's supplementsrække skal fremhæves tre værker forfattet af danske sprogvidenskabsfolk inden for engelskfaget. Paul Christophersen (Cambridge) udgav i 1999 en samling af egne sprogvidenskabelige og sprogvidenskabshistoriske artikler under titlen *A Linguist's Credo* som "RASK Supplement Vol. 9",¹¹ og året efter udkom som "RASK Supplement Vol. 10" *Dickens på dansk. L. Moltkes og Eva Hemmer Hansens oversættelser af "Bleak House"* ved Knud Sørensen (Aarhus).¹² Og to år senere, i 2002, udsendte Arne Juul (København) som "RASK Supplement Vol. 13" *Den levende fonograf: Nordmændenes Professor Higgins*.¹³ De to allersidste bind i serien var det af Nina Nørgard redigerede samleskrift *The Language of Riddles, Humor and Literature. Six Essays by John M. Dienhart*, der kom i 2010 som "RASK Supplement Vol. 18",¹⁴ samt Tom Lundskær-Nielsens sprogvidenskabshistoriske bog *Prepositions in English Grammars until 1801 - with a Survey of the Western European Background*, der blev udgivet som "RASK Supplement Vol. 19" i 2011 [2012] i regi af såvel Syddansk Universitetsforlag som The Modern Humanities Research Association (London).¹⁵

5. Afsluttende bemærkninger

At jeg selv blev siddende som FPU-formand helt frem til 2013, skyldtes et ønske om at følge udgivelsen af "RASK Supplement Vol. 19" til dørs. Bindet havde været flere år undervejs og udkom rent faktisk først i 2012, selvom "2011" var bogens officielle publikationsår (se ovenfor). Nina Nørgaard afløste mig på formandsposten, og ret kort tid efter trak jeg mig også som udvalgsmedlem. På det tidspunkt var der i FPU kun et medlem tilbage, som havde siddet i det oprindelige udvalg nedsat i 1991, nemlig Steffen Nordahl Lund, der i mellemtiden var blevet institutleder ved ISK. Ud over Nina Nørgaard og Steffen Nordahl Lund var de øvrige medlemmer af FPU ved min udtrædelse Alexandra Holsting, Henrik Galberg Jacobsen, Jacob L. Mey og Uwe Kjær Nissen.

Set i bakspejlet kan det vække glæde, at RASK med udgivelsen af bind 50 nu runder et skarpt hjørne som tidsskrift. Men samtidig må det erkendes, at en stor del af de oprindeligt ved ISK iværksatte udgivelsesaktiviteter med årene er gået heden. Dette sidste kan der være mange

9 <https://benjamins.com/catalog/nss.17>

10 <https://www.worldcat.org/title/origins-and-development-of-emigrant-languages-proceedings-from-the-second-rasmus-rask-colloquium-odense-university-november-1994/oclc/810933938>

11 <http://www.universitypress.dk/shop/a-linguists-credo-2927p.html>

12 <http://www.universitypress.dk/shop/dickens-paa-dansk-2928p.html>

13 <http://www.universitypress.dk/shop/den-levende-fonograf-1096p.html>

14 <http://www.universitypress.dk/shop/the-language-of-2889p.html>

15 <http://www.universitypress.dk/shop/prepositions-in-english-3096p.html>

tungtvejende grunde til, ikke mindst fordi de økonomiske og publikationsmæssige betingelser for udgivelse af videnskabelige arbejder har ændret sig markant siden ISK's grundlæggelse i 1991.

Efter min vurdering har udgivelsesaktiviteterne i de tidlige år ved instituttet bidraget til at skabe faglige fællesskaber og en institutidentitet til gavn for mange af de sprogmedarbejdere, der i 1991 var tilgået det nyoprettede Institut for Sprog og Kommunikation fra gamle humanistiske institutter som engelsk, erhvervsprog, germansk, lingvistik, nordisk, romansk og slavisk. Og det var måske ikke så ringe endda?